

Nicoleta Popescu
Cristina Martin

LECTURI și fișe de lectură

pentru clasa a IV-a

texte literare adaptate pentru elevul de clasa a IV-a

exerciții de lectură utile pentru pregătirea EVALUĂRII NAȚIONALE

NUME și PRENUME:

CLASA:

ȘCOALA:

editura ELICART

Bascov, 2018

Legenda Mureșului și a Oltului, legendă populară.....	3
Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia, de Selma Lagerlöf.....	6
Rapsodii de toamnă, fragment, de George Topîrceanu	12
Curiozitatea elefantului, adaptare după Rudyard Kipling	17
Delfinul, text nonliterar (informativ).....	23
Cuore, inimă de copil. Profesorul tatălui meu, adaptare după Edmondo de Amicis	27
Povestea florii-soarelui, legendă populară	32
În fel de fel de fețe, adaptare după Emil Gârleanu.....	36
Alice în Țara Oglinzilor, fragment, adaptare după Lewis Carroll.....	41
Din năzdrăvăniile lui Nastratin Hoga de Anton Pann	47
Amintiri din copilarie. Școala din Humulești, fragment, adaptare după Ion Creangă	50
Cântec de primăvară de George Coșbuc	54
Călin (file de poveste) de Mihai Eminescu	57
Bătrânul și copiii de George Coșbuc.....	61
Ghiocelul de Hans Christian Andersen	63
Leul deghizat de George Topîrceanu	68
Heidi, fetița munților, fragment, adaptare după Johana Spyri	71
Seri senine, după Ion Agârbiceanu	77
Robinson Crusoe, fragment, după Daniel Defoe.....	82
Un mare explorator: Marco Polo, text nonliterar (informativ).....	87
Listă de lecturi suplimentare pentru clasa a IV-a.....	91

Legenda Mureșului și a Oltului

(legendă populară)

A fost odată un împărat care avea un castel cu două turnuri gemene, aşezat pe vârful unui munte. Mai avea și o soție și doi băieți, pe care-i iubea ca pe ochii din cap.

Dar, într-o bună zi, împăratul a trebuit să plece la război. A plecat și nu s-a mai întors... Degeaba și-a trimis împărăteasa slujitorii să-l caute prin toate colțurile lumii, nimeni nu mai știa nimic de împărat.

Anii au trecut unul după altul și cei doi copii s-au făcut mari. Unul dintre ei, pe care-l chama Olt, fusese crescut în turnul dinspre *miazăzi*¹ al castelului, iar celălalt, pe care-l chama Mureș, în turnul dinspre *miazănoapte*². Deși erau gemeni și aveau aceeași înfățișare, de nu puteai să-i deosebești, cei doi frați aveau firi diferite.

Olt era iute, nestăpânit și grăbit, în timp ce Mureș era calm și liniștit.

Într-o zi, cei doi fii de împărat au hotărât să plece în căutarea tatălui lor. Când a aflat hotărârea lor, împărăteasa a fost mai întâi fericită, apoi speriată să nu-i piardă și pe ei și să rămână singură. Dar i-a lăsat să plece și *i-a sfătuinț*³ să fie veșnic împreună și să țină unul la altul ca doi frați ce sunt.

Imediat cum au părăsit castelul din vârful muntelui, băieții s-au certat și s-au despărțit, fiecare pornind pe alt drum.

Mureș a plecat către *miazănoapte*, întunecat și liniștit ca noaptea. Olt a pornit către *miazăzi*, grăbindu-se nebunește spre ziua.

După un timp, pe Mureș l-a cuprins dorul de fratele neastămpărat și s-a întors spre *miazăzi*, doar doar l-o întâlni. Dar nu l-a găsit, aşa că a pornit în altă parte, tot liniștit și întunecat.

Împărăteasa a simțit cu inima ei de mamă iubitoare că cei doi copii s-au despărțit imediat cum au părăsit castelul. A alergat să-i opreasă, dar nu i-a mai ajuns. De supărare, ea a plâns și l-a rugat pe Dumnezeu să îndrepte pașii băieților pe calea cea bună. De atunci, băieții s-au transformat în două râuri: Oltul și Mureșul.

Oltul, cel iute din fire, *a dat năvală*⁴ prin munți, cloicotind între stânci și *prăvălindu-se*⁵ în prăpastii. Oamenii l-au cântat după cum îi este firea:

„Oltule râu blestemat,
Te-ai făcut adânc și lat;
Că vii mare, spumegat
Și cu sânge amestecat.”

„Mureș, Mureș, apă lină,
Trece-mă-n țară străină,
Și-mi fă parte de odihnă.”

VOCABULAR

Citește cu atenție cuvintele explicate și reține-le!

- (1) **miazăzi** = sud (punct cardinal opus nordului); • (2) **miazănoapte** = nord; • (3) **a sfătu** = a da cuiva un sfat, a povătui, a îndruma; • (3) **a da năvală** = a năvali; faptul de a se repezi undeva, spre sau în ceva; fugă; • (5) **a se prăvăli** = a se năpusti, a curge cu repeziciune.

Reținel.

Legenda este o povestire care conține elemente fantastice și miraculoase, prin care se explică apariția unui lucru, a unui erou sau a unui fenomen. Legenda combină fapte reale cu întâmplări imaginare și se transmite de cele mai multe ori pe cale orală, adică prin viu grai.

FIŞĂ DE LECTURĂ

1 Alege răspunsul corect la întrebări:

- De ce au plecat cei doi flăcăi de-acasă?

pentru a se însura; pentru a-l căuta pe tatăl lor; pentru a o liniști pe mama lor.

- Ce sfat le-a dat împărăteasa?

să meargă pe cărări neumblate; să meargă împreună; să se întoarcă repede.

2 Răspunde la întrebări:

Ce a făcut împărăteasa când a aflat că cei doi fii vor să plece în călătorie?

De ce nu se înțelegeau cei doi frați?

3 Notează două însușiri ale Oltului care se desprind din text.

4 Ce sentimente l-au cuprins pe Mureș după despărțirea de fratele său?

bucurie

dor

întristare

supărare

5 Completează propozițiile, folosind cuvinte din textul citit.

Când a aflat că cei doi băieți vor să plece în căutarea _____ lor, împărăteasa a fost _____. Apoi, s-a simțit _____, gândindu-se că s-ar putea să îi _____ și pe ei.

6 Ce a făcut mama pentru a împiedica despărțirea băieților?

-
- a plâns
-
- a alergat să-i opreasă
-
- i-a povătuit
-
- i-a binecuvântat

7 Găsește câte două adjective care să îi caracterizeze pe cei doi frați:

Oltul:

Mureșul:

8 Găsește cuvinte cu același înțeles pentru cuvintele întâlnite în text.

miazăzi = _____

a îndruma = _____

repede = _____

liniștit = _____

miazănoapte = _____

năvală = _____

9 a) Numerotează ideile în ordinea întâmplărilor din text:

☐ Mureșul curge liniștit.	☐ Împărăteasa încearcă să-i opreasă.
☐ Împăratul a plecat la război.	☐ Feciorii s-au hotărât să-și caute tatăl.
☐ Drumul Oltului este tumultuos.	☐ Cei doi frați se despart.
☐ Împărăteasa a trimis slujitorii să-l caute pe împărat.	

b) Povestește legenda cu cuvintele tale.
10 Ai fost vreodată dezamăgit de vreun prieten? Povestește pe scurt de ce.

Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia

de Selma Lagerlöf

Spiridușul

A fost odată un *strengar*¹. Să tot fi avut vreo paisprezece ani. Era înăltuț și subțirel, cu părul *bălai*². Mare *ispravă*³ nu era de el: mai toată vremea îi plăcea grozav să doarmă ori să mănânce, după care se apuca de tot felul de *năzbâti*⁴.

Într-o dimineață de duminică, părinții lui se pregăteau, ca de obicei, să plece la biserică. Strengarul, îmbrăcat cu pantalonași până la genunchi și în cămașă, stătea cocoțat pe marginea mesei, tare bucuros că va fi singur câteva ceasuri.

Afară strălucea o zi minunată de primăvară. E drept că abia era douăzeci martie, nu înverziseră încă bine tufele și copacii, dar începuseră a ieși mugurii. Buruienile de pe zidul de piatră care împrejmua gospodăria prindeau culoare. Pădurea de fagi, ce se ivea din depărtare, creștea parcă văzând cu ochii, devenind din ce în ce mai deasă. Cerul era senin și limpede. Ușa casei sta întredeschisă și se puteau auzi trilurile ciocârlilor. Găinile și gâștele se preumblau agale prin ograda, iar în grajd vacile, înviorate de aerul crud și primăvaratic, mugeau din când în când gros și prelung.

În acest timp, băiatul citea și *moțiaia*⁵. Cum, necum, somnul îl birui și el adormi buștean. Deodată se trezi, auzind în spatele său un zgomot ușor. Dar habar n-avea dacă dormise mult sau puțin... Pe *prichiciul*⁶ ferestre, drept în fața lui, se afla o oglinoară în care se vedea mai toată încăperea. Ridicând capul să se uite în oglindă, strengarul băgă de seamă că cineva deschisese *sipetul*⁷ cel mare, pe care-l adusese maică-sa de zestre. Își dădea seama că cineva ridicase capacul acelui sipet și nu știa ce să mai credă. Doar maică-sa îl încuiase înainte de a pleca! Cine făcuse oare isprava asta? Să-l fi lăsat maică-sa deschis? Cum să-l lase, când îl știa pe băiat singur în toată casa?

La un moment dat, băiatului începu să-i fie teamă, bănuind că se strecurase vreun hoț în casă. Cu ochii țintă la oglindă, nu se încumetă să facă nicio mișcare. Aștepta ca dintr-o clipă într-alta să se ivească hoțul și-l cuprinse o mare mirare când văzu o umbră neagră pe marginea sipetului. Se tot uita la ea și nu-i venea să credă că era cineva aievea. Dintr-o dată, umbra deveni tot mai clară. Băiatul nu mai avea acum nicio îndoială că pe marginea sipetului se afla un spiriduș! Auzise el, nu-i vorbă, despre spiriduși, dar nu-și închipuisse nicicând că ar putea să fie chiar atât de mici.

Spiridușul pe care-l vedea prin oglindă nu era mai înalt de o schioapă. Chipul îi era bătrânicos și plin de zbârcituri. Purta o haină lungă, de culoare neagră și pantaloni scurți, iar pe cap avea o pălărie cu borul mare, neagră ca și *surtucul*⁸. Îi sedea minunat așa gătit cum era, cu guler și manșete de dantelă, cu catarame de argint la pantofi și cu funde de mătase la *jartiere*⁹. La un moment dat, spiridușul scoase din sipet un pieptar

SELMA LAGERLÖF
(1858-1940)

brodat cu icsusință, și începu a-l privi cu mult interes. Atât de preocupat era de pieptarul acela, că nici nu băgase de seamă că băiatul se trezise din somn.

Copilul rămase nespus de uimit la vederea spiridușului, dar de temut nu se temea de el. La drept vorbind, de ce să-i fie teamă de-o făptură mărunțică? Cum spiridușul era atât de preocupat, că nu mai vedea și nu mai auzea nimic în jurul său, strengarul se gândi să-i joace o *festă*¹⁰: să-l împingă în sipeți și să-l acopere cu capacul ori cu altceva. În cele din urmă, puse ochii pe o plasă veche, atârnată de pervazul ferestrei. Cum o văzu, sări în sus de bucurie, o înșfăcă de la locul ei și o întinse repede pe marginea sipetului, peste capul spiridușului. Bietul spiriduș stătea acum ghemuit pe fundul plasei, cu capul în jos și, oricât încerca, nu reușea să se ridice.

În prima clipă, băiatul nu știa ce să facă. Se mulțumi doar să scuture plasa, ca să nu-i dea *răgaz*¹¹ să se cațere. Spiridușul prinse grai și-l rugă stăruitor să-i dea drumul. Îi spuse că ani de zile făcuse numai bine, aşa că merita să fie tratat mai omenos. Apoi îi făgădui strengarului un fluier vechi, o lingură de argint și-un ban de aur, dacă se îndură de el și îi dă drumul. Oferta nu i se păru prea ispititoare copilului. Totuși, își dădu seama că, deși pusese stăpânire pe spiriduș, îi era teamă de el. Era o făptură ciudată, care putea deveni înfricoșătoare, aşa că mai bine s-ar fi descotorosit de el cât mai repede. Fu de acord cu propunerea prichindelului și nu mai scutură plasa. Văzând că spiridușul nu mai avea mult până să fie iarăși liber, băiatul se gândi că n-ar fi rău, totuși, să-i pună condiții mai grele, adică să aibă pretenții mai mari.

„Mare nătărău am fost că i-am dat drumul!”, se gândi el și începu să scuture din nou plasa ca să-l facă pe spiriduș să se prăvălească iarăși în ea.

Dar chiar în aceeași clipă se pomeni cu o palmă zdravănă peste obraz, de văzu numai stele verzi. Amețit, se prăvăli pe dușumea.

Când își veni în fire, era singur în odaie. Nici urmă de spiriduș. Capacul sipetului

era încuiat, iar plasa stătea atârnată la locul ei obișnuit. Dacă n-ar fi simțit încă fierbințeala palmei pe care o primise, ar îi fost ispitit să credă că totul fusese doar un vis.

Băiatul se îndreptă spre masă, dar observă un lucru ciudat.

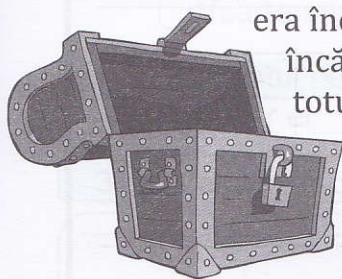
De mărit, desigur, odaia nu se putuse mări. Atunci care era pricina că se vedea nevoie să facă mai mulți pași, ca să ajungă la masă? Si ce se întâmplase cu jilțul? Ca să se poată așeza în el, a trebuit să se urce mai întâi pe stingha dintre picioarele scaunului și apoi, de-acolo, să se cațere până sus. Același lucru s-a petrecut și cu masa. Ca să ajungă până la tăblie, a trebuit să se ridice în picioare și să se rezeme în coate.

Băiatul se uită spre fereastră, văzu oglinda și începu să strige:

— Ia te uită! Altă năzdrăvănie acum!

Nu era de mirare că strigase aşa, căci în luciu oglinzelor îi fusese dat să vadă un pici cu năndrigi scurți de piele și c-o bonetă țuguiată pe cap.

— Îmbrăcămîntea ăstuia e la fel ca a mea! strigă el cu uimire în glas.

Abia atunci băgă de seamă că prichindelul din oglindă îi imita gestul. Începu să se tragă de păr, să se ciupească și să se învârtească, dar parcă dinadins făptura din oglindă făcea aceleași mișcări. Văzând una ca asta, băiatul se îndreptă spre oglindă, cu gândul să cerceteze dacă nu cumva se ascunse vreun pitic în dosul ei, dar nu descoperi nimic și se înfioră de groază. Într-un sfârșit rămase încredințat că spiridușul îl fermecase și că cel pe care-l vedea în luciu oglinții nu era altul decât el.

VOCABULAR

Citește cu atenție cuvintele explicate și reține-le!

- (1) **strengar** = copil zburdalnic, care se ține de pozne. • (2) **bălai** = blond. • (3) **ispravă** = rezultat bun obținut în urma unor eforturi; succes, reușită, izbândă. • (4) **năzbătie** = poznă, strengărie, glumă.
- (5) **a moțai** = a atipi, a adormi ușor, a dormita. • (6) **prichiciul** = marginea de jos a ferestrei, ieșită în afară ca o streașină. • (7) **sipet** = cufăr de lemn în care se păstrează haine sau obiecte de valoare. • (8) **surtuc** = haină bărbătească care acoperă partea de sus a corpului și care se poartă (la țară) peste cămașă sau peste vestă. • (9) **jartieră** = accesoriu de îmbrăcăminte, confectionat dintr-o panglică de elastic care menține ciorapul întins pe picior. • (10) **festă** = păcăleală, farsă. • (11) **răgaz** = timp liber, disponibil pentru a face ceva. • (12) **a (se) desco-torosi** = a (se) elibera de cineva sau de ceva care supără, deranjează.

FIȘĂ DE LECTURĂ

Autorul

Titlul

Personajele

Locul și timpul

Momentul cel mai tensionat

Ce-ai învățat din această întâmplare

1 Răspunde la întrebări:

- În ce anotimp se petrece întâmplarea? Descrie vremea din acea zi.

